

datum van de druk: 08.01.2013

Herziening van: 08.01.2013

### RUBRIEK 1: Identificatie van de stof of het mengsel en van de vennootschap/ onderneming

- Datum van de samenstelling: 28.10.2009
- 1.1 Productidentificatie
- Handelsnaam: **ULTEM® Support**
- 1.2 Relevant geïdentificeerd gebruik van de stof of het mengsel en ontraden gebruik
- Toepassing van de stof / van het preparaat: Support Filament for Stratasys®, Inc. FDM™ Modeler
- 1.3 Details betreffende de verstrekker van het veiligheidsinformatieblad
- Fabrikant / Leverancier:
 

Stratasys, Inc.	Tel +1 952 937 3000
7665 Commerce Way	Fax +1 952 937 0070
Eden Prairie, MN 55344	
USA	
- In Europe:
 

C.S.B. GmbH	Tel.: +49-2151-6520860
Parkstraße 29	Fax: +49-2151-6520869
D-47829 Krefeld	E-Mail: info@csb-online.de
Germany	
- E-mailadres van de bevoegde persoon die verantwoordelijk is voor het veiligheidsinformatieblad  
sdb@csb-online.de
- Inlichtingengevende sector: Afdeling produktveiligheid
- 1.4 Telefoonnummer voor noodgevallen:  
Nationaal Vergiftigingen Informatie Centrum: Tel +31 (0) 30-2748888

### RUBRIEK 2: Identificatie van de gevaren

- 2.1 Indeling van de stof of het mengsel
- Indeling overeenkomstig Richtlijn 67/548/EEG of Richtlijn 1999/45/EG vervalft
- Classificatiesysteem:  
Het product moet geen markering krijgen op basis van het berekeningsproces van de "Algemene classificatierichtlijn voor preparaten in de EG", laatste editie.
- 2.2 Etiketteringselementen
- Kentekening volgens EEG-richtlijnen:  
Het produkt is niet kenmerkingsplichtig op grond van het berekeningsprocédé van de "Algemene indelingsrichtlijnen voor toebereidingen der EG" in de laatste geldige redactie.  
De bij de omgang met chemicaliën gebruikelijke voorzorgsmaatregelen moeten worden nageleefd.
- 2.3 Andere gevaren
- Resultaten van PBT- en zPzB-beoordeling
- PBT: Niet bruikbaar.
- zPzB: Niet bruikbaar.

### RUBRIEK 3: Samenstelling en informatie over de bestanddelen

- 3.2 Chemische karakterisering: Mengsels
- Beschrijving: Preparation

#### · Gevaarlijke inhoudstoffen:

CAS: 13463-67-7	titaandioxide		≤ 4%
EINECS: 236-675-5			
CAS: 1333-86-4	koolzwart	⚠ Self-heat. 1, H251	≤ 1%
EINECS: 215-609-9			

(Vervolg op blz. 2)

-NL

**Handelsnaam: ULTEM® Support**

(Vervolg van blz. 1)

**· Andere Inhoudstoffen:**

25154-01-2	polysulfon	≥95-≤99%
------------	------------	----------

**· aanvullende gegevens:**

De woordelijke inhoud van de opgegeven aanwijzingen inzake de mogelijke gevaren is te vinden in hoofdstuk 16.

**RUBRIEK 4: Eerstehulpmaatregelen****· 4.1 Beschrijving van de eerstehulpmaatregelen**

· **Algemene informatie:** Verontreinigde kleding uittrekken.

**· Na het inademen:**

Frisse lucht toevoeren; bij klachten arts opzoeken.

Na inademen van ontledingsproducten de betrokkene in de frisse lucht brengen en rustig houden.

Doktershulp vragen.

**· na huidcontact:**

Met water en zeep afwassen.

Na contact met het gesmolten produkt snel met koud water afkoelen.

Het gestolde produkt niet van de huid trekken.

Er onmiddellijk een dokter bijhalen.

**· Na oogcontact:**

De ogen gedurende verscheidene minuten onder stromend water afspoelen terwijl het ooglid geopend blijft.

Bij aanhoudende klachten een dokter raadplegen.

Contactlenzen verwijderen, indien mogelijk. Blijven spoelen.

**· Na inslikken:**

Mond spoelen en overvloedig water drinken.

Als de klachten niet minder worden, een arts consulteren.

**· 4.2 Belangrijkste acute en uitgestelde symptomen en effecten**

Geen verdere relevante informatie verkrijgbaar.

**· 4.3 Vermelding van de vereiste onmiddellijke medische verzorging en speciale behandeling**

Geen verdere relevante informatie verkrijgbaar.

**RUBRIEK 5: Brandbestrijdingsmaatregelen****· 5.1 Blusmiddelen****· Geschikte blusmiddelen:**

Kooldioxyde (CO<sub>2</sub>), bluspoeder of waterstraal. Grotere brand met waterstraal of met schuim dat tegen alcohol bestand is bestrijden.

· **blusmiddelen die uit veiligheidsoogpunt niet geschikt zijn:** Krachtige waterstraal

**· 5.2 Speciale gevaren die door de stof of het mengsel worden veroorzaakt**

Koolmonoxyde (CO) en Kooldioxyde (CO<sub>2</sub>)

Zwaveloxyde (SO<sub>x</sub>)

Koolwaterstoffen

Smoke

Onder bepaalde brandomstandigheden mogen sporen van andere giftige stoffen niet worden uitgesloten.

**· 5.3 Advies voor brandweerlieden****· speciale beschermende kleding:**

Adembeschermingsapparaat dragen dat niet afhankelijk is van de omgevingslucht.

**· Verdere gegevens**

De brandresten en het besmette bluswater moeten overeenkomstig de overheidsvoorschriften worden geborgen.

(Vervolg op blz. 3)

**Handelsnaam: ULTEM® Support**

(Vervolg van blz. 2)

**RUBRIEK 6: Maatregelen bij het accidenteel vrijkomen van de stof of het mengsel**

- **6.1 Persoonlijke voorzorgsmaatregelen, beschermde uitrusting en noodprocedures**  
Voor voldoende ventilatie zorgen.  
Stofvorming vermijden.  
Ontstekingsbronnen verwijderd houden.  
Stof niet inademen.  
Aanraking met de ogen en de huid vermijden.
- **6.2 Milieuvorzorgsmaatregelen:**  
Niet in de riolering/het oppervlaktewater/het grondwater laten terechtkomen.
- **6.3 Insluutings- en reinigingsmethoden en -materiaal:**  
Voor voldoende ventilatie zorgen.  
Mechanisch opnemen.  
In speciale tanks voor terugwinning of berging verzamelen.  
Het opgenomen materiaal volgens de voorschriften afvoeren.
- **6.4 Verwijzing naar andere rubrieken**  
Informatie inzake veilig gebruik - zie hoofdstuk 7.  
Informatie inzake persoonlijke beschermingsuitrusting - zie hoofdstuk 8.  
Informatie inzake berging - zie hoofdstuk 13.

**RUBRIEK 7: Hantering en opslag**

- **7.1 Voorzorgsmaatregelen voor het veilig hanteren van de stof of het mengsel**  
Voor goede ventilatie/afzuiging op de arbeidsplaatsen zorgen.  
Stofvorming vermijden.  
Stofvorming die niet kan worden vermeden, moet regelmatig worden weggehaald.  
Stof niet inademen.  
Aanraking met de huid vermijden.  
Aanraking met de ogen vermijden.  
Nakoming van de BGW-waarden en/of andere grenswaarden.
- **Informatie m.b.t. brand- en ontploffingsgevaar:**  
Maatregelen treffen tegen ontlading van statische elektriciteit.  
Ontstekingsbronnen op afstand houden - Niet roken.
- **7.2 Voorwaarden voor een veilige opslag, met inbegrip van incompatibele producten**
- **Opslag:**
- **Eisen ten opzichte van opslagruimte en containers:** Opslag conform geldende voorschriften.
- **Informatie m.b.t. gezamenlijke opslag:** Niet noodzakelijk
- **Verdere inlichtingen over eisen m.b.t. de opslag:**  
Koel en droog bewaren in goed gesloten vaten.  
Tank op een goed geventileerde plaats bewaren.
- **7.3 Specifiek eindgebruik** Geen verdere relevante informatie verkrijgbaar.

**RUBRIEK 8: Maatregelen ter beheersing van blootstelling/persoonlijke bescherming**

- **Aanvullende gegevens m.b.t. de inrichting van technische installaties:** Geen aanvullende gegevens. Zie 7.
- **8.1 Controleparameters**
- **Bestanddelen met grenswaarden die m.b.t. de arbeidsruimte in acht genomen moeten worden:**  
Grenswaarden voor stof in acht nemen.
- **Aanvullende gegevens:** Als basis dienden lijsten die bij opstelling geldig waren.
- **8.2 Maatregelen ter beheersing van blootstelling**
- **Persoonlijke beschermingsvoorzieningen:**
- **Algemene beschermings- en gezondheidsmaatregelen:**  
Verwijderd houden van eet- en drinkwaren en diervoeder.

(Vervolg op blz. 4)

NL

**Handelsnaam: ULTEM® Support**

(Vervolg van blz. 3)

Niet eten, drinken of roken tijdens gebruik.

Stof niet inademen.

Langdurig en intensief huidcontact vermijden.

Aanraking met de ogen vermijden.

Vóór de pauze en aan het einde van het werk handen wassen.

**· Ademhalingsbescherming:**

Bij voordurende nakoming van de BGW en / of andere grenswaarden, zijn normalerwijze geen bijzondere maatregelen noodzakelijk.

Bij stofvorming ademhalingsbescherming.

**· Handbescherming:**

Veiligheidshandschoenen

Bij hantering van heet/gesmolten product tegen hitte beschermende handschoenen.

Om huidproblemen te vermijden, moet het dragen van handschoenen tot het strikt noodzakelijke worden beperkt.

Voor elke nieuwe toepassing van de handschoen moet de dichtheid ervan gecontroleerd worden.

Het handschoenmateriaal moet ondoorlatend en bestand zijn tegen het product / de stof / de bereiding.

Op grond van falende testen kan geen aanbeveling voor handschoenmateriaal voor het product / de bereiding / het chemicaliënmengsel afgegeven worden.

Kies handschoenmateriaal rekening houdend met de penetratietijden, de permeatiegraden en de degradatie.

**· Handschoenmateriaal**

De keuze van een geschikte handschoen is niet alleen afhankelijk van het materiaal, maar ook van andere kwaliteitskenmerken en verschilt van fabrikant tot fabrikant. Aangezien het product uit meerdere stoffen is samengesteld, is de duurzaamheid van de handschoenmaterialen niet vooraf berekenbaar en moet derhalve vóór het gebruik worden getest.

**· Doordringingstijd van het handschoenmateriaal**

De precieze penetratietijd kunt u te weten komen bij de handschoenfabrikant; houd er rekening mee.

**· Oogbescherming:** Veiligheidsbril**· Lichaamsbescherming:**

Bij hantering van heet/gesmolten product tegen hitte beschermende beschermingskleding.

Persoonlijk beschermingsmiddel kiezen afhankelijk van de activiteit en de mogelijke inwerking.

**RUBRIEK 9: Fysische en chemische eigenschappen****· 9.1 Informatie over fysische en chemische basiseigenschappen****· Algemene gegevens****· Voorkomen:**

<b>Vorm:</b>	vast Filament
<b>Kleur:</b>	melkachtig wit
<b>Reuk:</b>	bijna reukloos reukloos
<b>Geurdrempelwaarde:</b>	niet bepaald

**· pH-waarde:** niet van toepassing

**· Toestandsverandering**

<b>Smeltpunt/smeltbereik:</b>	> 190°C
<b>Kookpunt/kookpuntbereik:</b>	niet bepaald
<b>Verzachtigingstemperatuur/ -bereik:</b>	190°C

**· Vlampunt:** niet bepaald

**· Ontstekingsstemperatuur:** niet bepaald

**· Ontbindingstemperatuur:** niet bepaald

**· Zelfontsteking:** Het produkt is niet uit zichzelf ontbrandend.

(Vervolg op blz. 5)

NL

**Handelsnaam: ULTEM® Support**

(Vervolg van blz. 4)

· <b>Ontploffingsgevaar:</b>	<i>Het produkt is niet ontploffingsgevaarlijk.</i>
· <b>Ontploffingsgrenzen:</b>	
<i>onderste:</i>	<i>niet bepaald</i>
<i>bovenste:</i>	<i>niet bepaald</i>
· <b>Brandbevorderende eigenschappen</b>	<i>niet van toepassing</i>
· <b>Dichtheid:</b>	<i>niet bepaald</i>
· <b>Oplosbaarheid in/mengbaarheid met:</b>	
<b>Water:</b>	<i>niet oplosbaar</i>
· <b>Viscositeit</b>	
<i>dynamisch:</i>	<i>niet van toepassing</i>
<i>kinematisch:</i>	<i>niet van toepassing</i>
· <b>9.2 Overige informatie</b>	<i>Geen verdere relevante informatie verkrijgbaar.</i>

**RUBRIEK 10: Stabiliteit en reactiviteit**

- **10.1 Reactiviteit**
- **10.2 Chemische stabiliteit**
- **Thermische ontbinding / te vermijden omstandigheden:**  
*Geen ontleding bij opslag en handling volgens voorschrift.*  
*Schok, wrijving, hoge temperaturen, ontsiekingsbronnen en electrostatisch opladen vermijden.*  
*Om thermische ontleding te vermijden niet oververhitten.*  
*Temperaturen boven 430°C*
- **10.3 Mogelijke gevaarlijke reacties**  
*Bij verhitting boven het ontbindingspunt kunnen toxische dampen vrijkomen.*
- **10.4 Te vermijden omstandigheden** *Geen verdere relevante informatie verkrijgbaar.*
- **10.5 Chemisch op elkaar inwerkende materialen:** *Geen verdere relevante informatie verkrijgbaar.*
- **10.6 Gevaarlijke ontledingsproducten:**  
*Koolmonoxyde (CO)*  
*Koolwaterstoffen*  
*Zwaveloxyde (SOx)*

**RUBRIEK 11: Toxicologische informatie**

- **11.1 Informatie over toxicologische effecten**
- **Acute toxiciteit:**
- **Primaire irriterende werking:**
- **Op de huid:** *Stof kan tot mechanische irritaties leiden.*
- **Aan het oog:** *Stof kan tot mechanische irritaties leiden.*
- **Overgevoeligheid:** *Geen effect van overgevoeligheid bekend.*
- **Aanvullende toxicologische informatie:**  
*Het produkt is op grond van het berekeningsprocédé van de algemene classificatie-richtlijnen voor toebereidingen van de EG in de laatste geldige redactie niet kenmerkingsplichtig.*  
*Bij deskundige omgang en gebruik volgens voorschrift veroorzaakt het produkt op grond van onze ervaring en de ons toegankelijke informaties geen schadelijke effecten voor de gezondheid.*

**RUBRIEK 12: Ecologische informatie**

- **12.1 Toxiciteit**
- **Aquatische toxiciteit:** *Geen verdere relevante informatie verkrijgbaar.*
- **12.2 Persistentie en afbreekbaarheid** *Dit product is volgens de huidige ervaringen inert en niet afbreekbaar.*
- **12.3 Bioaccumulatie** *Geen verdere relevante informatie verkrijgbaar.*

(Vervolg op blz. 6)

NL

**Handelsnaam: ULTEM® Support**

(Vervolg van blz. 5)

- **12.4 Mobiliteit in de bodem** Geen verdere relevante informatie verkrijgbaar.
- **Verdere ecologische informatie:**
- **Algemene informatie:**  
Waterbezwaarlijkheid (NL) 10: Kan in het aquatisch milieu op lange termijn schadelijke effecten veroorzaken.  
Over het algemeen geen gevaar voor water.
- **12.5 Resultaten van PBT- en zPzB-beoordeling**
- **PBT:** Niet bruikbaar.
- **zPzB:** Niet bruikbaar.
- **12.6 Andere schadelijke effecten** Geen verdere relevante informatie verkrijgbaar.

**RUBRIEK 13: Instructies voor verwijdering**

- **13.1 Afvalverwerkingsmethoden**
- **Aanbeveling:** Afvalverwijdering volgens overheidsbepalingen.
- **Europese afvalcatalogus**  
De afvalcode volgens de Europese afvalcatalogus (EAC) hangt af van de herkomst en de procesfase.
- **Niet gereinigde verpakkingen:**
- **Aanbeveling:** Afvalverwijdering volgens overheidsbepalingen.

**RUBRIEK 14: Informatie met betrekking tot het vervoer**

- |   |  |
|---|--|
| · <b>14.1 VN-nummer</b><br>· <b>ADR, ADN, IMDG, IATA</b>  | vervalt  |
| · <b>14.2 Juiste ladingnaam overeenkomstig de modelreglementen van de VN</b><br>· <b>ADR, ADN, IMDG, IATA</b> | vervalt  |
| · <b>14.3 Transportgevarenklasse(n)</b><br>· <b>ADR, ADN, IMDG, IATA</b><br>· <b>klasse</b>                   | vervalt  |
| · <b>14.4 Verpakkingsgroep:</b><br>· <b>ADR, IMDG, IATA</b>   | vervalt  |
| · <b>14.6 Bijzondere voorzorgen voor de gebruiker</b>   | Niet bruikbaar.  |
| · <b>14.7 Vervoer in bulk overeenkomstig bijlage II bij MARPOL 73/78 en de IBC-code</b>                       | Niet bruikbaar.  |
| · <b>Transport/verdere gegevens:</b>  | Geen gevaar overeenkomstig de bovengenoemde verordeningen. |

**RUBRIEK 15: Regelgeving**

- **15.1 Specifieke veiligheids-, gezondheids- en milieureglementen en -wetgeving voor de stof of het mengsel**
- **Kenmerking volgens EEG-richtlijnen:**  
Het produkt is niet kenmerkingsplichtig op grond van het berekeningsprocédé van de "Algemene indelingsrichtlijnen voor voorbereidingen der EG" in de laatste geldige redactie.  
De bij de omgang met chemicaliën gebruikelijke voorzorgsmaatregelen moeten worden nageleefd.
- **Nationale voorschriften:**
- **CPR/BRZO:** Richtlijn 96/82/EG is niet van toepassing.

(Vervolg op blz. 7)

NL

datum van de druk: 08.01.2013

Herziening van: 08.01.2013

**Handelsnaam: ULTEM® Support**

(Vervolg van blz. 6)

- **Gevaarklasse v. water:**  
*Waterbezwaarlijkheid (NL) 10: Saneringsinspanning A*  
*In het algemeen niet gevaarlijk voor water.*
- **15.2 Chemischeveiligheidsbeoordeling:** *Een chemische veiligheidsbeoordeling is niet uitgevoerd.*

**RUBRIEK 16: Overige informatie**

*Alle gegevens betreffende ons product zijn naar beste weten vermeld en zijn naar onze mening betrouwbaar. Er wordt echter expliciet noch impliciet, géén garantie gegeven inzake de nauwkeurigheid van de gegevens of de resultaten die met de gegevens kunnen worden bereikt. Het blijft de verantwoordelijkheid van de gebruiker de veiligheid, giftigheid en geschiktheid zelf te bepalen.*

- **Relevante zinnen**  
*Deze R-zin(nen) geld(en) voor de bestanddelen en geven NIET de indeling van het preparaat.*  
*H251 Vatbaar voor zelfverhitting: kan vlam vatten.*
- **Blad met gegevens van de afgifte-sector**  
*C.S.B. GmbH                      Tel.: +49-2151-652086-0*  
*Parkstrasse 29                    Fax: +49-2151-652086-9*  
*D-47829 Krefeld*  
*Duitsland*
- **contact-persoon:** *Abteilung Labor*

NL